

ROUWPROTOCOL

Eigenaar: schoolleider
Vastgesteld: februari 2022
Herzien: februari 2025

*'ER IS EEN STEM DIE
GEEN WOORDEN GEBRUIKT
LUISTER' –RUMI*

Soms weet je al een tijdje dat het slechte bericht eraan komt, een andere keer komt het als donderslag bij heldere hemel; iemand overlijdt. Een kind uit je klas, een van de ouders, een collega. De schok is altijd groot.

In dit protocol willen we alvast de eerste informatie geven, op een rijtje zetten welke stappen we moeten ondernemen, waar informatie ligt en welke boeken gebruikt kunnen worden bij rouwverwerking.

Inhoud

1. Het bericht
2. Hoe vertel ik het
3. Bij overlijden van een leerling
4. Bij overlijden van een leerkracht'
5. Bij overlijden van een ouder uit de groep
6. Bij overlijden van een medewerker binnen de school
7. Bij overlijden van ouders, partner, kind van leerkracht
8. Nazorg
9. Externe instanties
10. Bijlage 1: tips bij rouwende kinderen

1. Het bericht

Ieder geval van overlijden is anders. Het kan op elk moment gebeuren en ook de oorzaak kan uiteenlopend zijn. Het overlijdensbericht kan op verschillende manieren binnenkomen: mondeling, telefonisch, per post, een rouwadvertentie of een officiële mededeling.

Bij ontvangst van een overlijdensbericht moet gelet worden op:

- controleer of het geen vals bericht is
- geef het bericht direct door aan directie
- schoolleider zorgt voor doorgeven aan de groepsleerkracht(en), het team en het bestuur

Degene die het bericht ontvangt gaat na of bovenstaande betrokkenen inderdaad op de hoogte zijn gebracht.

2. Hoe vertel ik het

De wijze waarop de verdrietige boodschap wordt meegedeeld is belangrijk. De mensen aan wie het moet worden verteld, mogen zo min mogelijk overvallen worden. Geef ze de gelegenheid stevig te staan of te gaan zitten en laat weten dat je een slecht nieuwsbericht hebt.

Een inleidende zin om kinderen gericht te laten luisteren kan zijn: 'Ik heb een verdrietige boodschap voor jullie.'

Ouders kan je aanspreken met: 'Ik moet u iets ernstigs mededelen' of 'Ik vind het moeilijk om te zeggen, maar ik heb een triest (en slecht) bericht voor u'.

Zorg ervoor dat de ontvanger niet hoeft te raden wat je komt vertellen. Vertel meteen na de inleidende zin het slechtnieuwsbericht. Ga daarna in op emoties die loskomen. Geef ruimte voor het uiten van emoties. Slecht nieuws levert altijd veel vragen op.

Het is belangrijk om zo open mogelijk de informatie te geven waarvan je zelf op de hoogte bent. Ga daarna bekijken of en welke hulp er geboden moet worden. Sta hier van te voren al bij stil. Met wie kunnen mensen eventueel contact opnemen, is er een nummer dat gebeld kan worden, etc.

3. Bij overlijden van een leerling

1. Het bericht komt binnen.

2. Als bericht niet rechtstreeks van ouders, politie of arts komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. Dit doet de persoon die de mededeling als eerst heeft gehoord.

3. Degene die het bericht ontvangt, meldt dit aan de schoolleiding.

4. De schoolleider geeft het bericht door aan de groepsleerkracht(en), het team en het bestuur.
5. De groepsleerkracht informeert klassenouder.
6. Er wordt een crisisteam geformeerd, bestaande uit de schoolleider, groepsleerkracht en klassenouder.
7. Dit crisisteam is verantwoordelijk voor informatie naar betrokkenen, organisatorische aanpassingen, opvang leerlingen en collega's, regelingen met betrekking tot rouwbezoek en uitvaart, administratieve afwikkeling, nazorg aan betrokkenen. Van dit crisisteam wordt een professionele houding verwacht. Belangrijk is om eigen opvattingen over de dood, eigen emoties en betrokkenheid bij de overledene niet de boventoon te laten voeren.
8. Het crisisteam zorgt voor een compleet beeld van het gebeurde en zorgt dat iedereen geïnformeerd wordt die het zou moeten weten: personeel, klas, familie die op school is, ex-collega's, overige leerlingen, ouderraad, medezeggenschapsraad, bestuur, en instanties die mogelijk contact opnemen met de familie, zoals externe hulpverlening, schoolmaatschappelijkwerk, leerplichtambtenaar, GGD, SWV. Het crisisteam maakt hier onderling afspraken over.
9. De leerlingen van de groep worden door de leerkracht (eventueel met de ouders van het overleden kind) geïnformeerd.
10. De schoolleider informeert het bestuur over het gebeurde.
11. Kinderen die zich het overlijden van een de klasgenoot erg hebben aangetrokken, kunnen in overleg met de ouders van het kind naar huis.
12. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan.
13. Kinderen krijgen de gelegenheid om de schok te verwerken. Geef bijvoorbeeld de opdracht dat de kinderen iets voor zichzelf mogen doen. Denk hierbij aan tekenen, een gedicht of verhaal schrijven, schilderen, 1 even naar buiten gaan maar ook niets doen kan soms even fijn zijn.
14. De leerkracht houdt de reacties van de kinderen goed in de gaten en maakt hier eventueel aantekeningen van.
15. Geef de gemaakte werkstukken een duidelijke plek: op de tafel waar het kind zat, in een map voor de ouders, een tafel in de hal, etc.

16. Maak, na overleg met de ouders van het overleden kind, een hoekje in de klas (of school) waar een foto staat, waar kinderen hun tekeningen en geschreven stukjes kwijt kunnen en waar een condoleanceboek ligt.
17. Het crisisteam bespreekt met de ouders van het overleden kind hun eventuele wensen voor de uitvaart m.b.t. de school.
18. In de regionale dagbladen wordt een rouwadvertentie geplaatst. Dit gebeurt door het bestuur in overleg met de familie en het crisisteam.
19. Afhankelijk van de leeftijd van de groep en de reactie van de groep, gaan kinderen onder begeleiding van leerkrachten en/of ouders naar de uitvaart.
20. Ouders kunnen ervan af zien om hun kinderen de uitvaart te laten bezoeken. In dat geval blijven deze kinderen thuis.
21. Elke dag na het overlijden wordt de dag begonnen met een moment van aandacht rondom het overleden kind. Dit gaat door zolang er behoefte is. Kinderen van hogere groepen kunnen hun vragen in een 'vragendoos' stoppen. Deze vragen worden tijdens de klassengesprekken behandeld.
22. Op de eerstvolgende verjaardag van het overleden kind wordt hieraan aandacht geschonken.

4. Bij overlijden van een leerkracht

1. Het bericht komt binnen.

2. Als bericht niet rechtstreeks van ouders, politie of arts komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. Dit doet de persoon die de mededeling als eerst heeft gehoord.

3. Degene die het bericht ontvangt, meldt dit aan de schoolleiding.

4. De schoolleider geeft het bericht door aan het team, klassenouder en het bestuur.
5. Er wordt een crisisteam geformeerd, bestaande uit de schoolleider, een groepsleerkracht en klassenouder.
6. Dit crisisteam is verantwoordelijk voor informatie naar betrokkenen, organisatorische aanpassingen, opvang leerlingen en collega's, regelingen met betrekking tot rouwbezoek en uitvaart, administratieve afwikkeling, nazorg aan betrokkenen. Van dit crisisteam wordt een professionele houding verwacht. Belangrijk is om eigen opvattingen over de dood, eigen emoties en betrokkenheid bij de overledene niet de boventoon te laten voeren.
7. Het crisisteam zorgt voor een compleet beeld van het gebeurde en zorgt dat iedereen geïnformeerd wordt die het zou moeten weten: personeel, klas, familie die op school is, ex-collega's, overige leerlingen, ouderraad, medezeggenschapsraad, bestuur, en instanties die mogelijk contact opnemen met de familie, zoals externe hulpverlening, schoolmaatschappelijkwerk, leerplichtambtenaar, GGD, SWV. Het crisisteam maakt hier onderling afspraken over.
8. De leerlingen van de groep worden door de schoolleider en/of een leerkracht geïnformeerd.
9. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan.
10. Kinderen die zich het overlijden van de leerkracht erg hebben aangetrokken, kunnen in overleg met de ouders van het kind naar huis.
11. Die dag volgt een aangepast programma. Bijvoorbeeld het maken van een tekening, een gedicht of herinnering schrijven, schilderen, etc.
12. Geef de gemaakte werkstukken een duidelijke plek: op een tafel in de klas of in de hal, in een map voor de nabestaanden, etc.
13. Er wordt een herdenkingsplek met condoleanceboek ingericht binnen de school.

14. Afhankelijk van hoe een groep reageert, kan in de dagen erna telkens begonnen worden met een klassengesprek met daarin aandacht voor de overledene, de reacties, etc.
15. Zo spoedig mogelijk brengt het team of een delegatie een bezoekje aan de nabestaanden.
16. In de regionale dagbladen wordt een rouwadvertentie geplaatst. Dit gebeurt door het bestuur in overleg met de familie en het crisisteam.
17. Afhankelijk van de leeftijd van de groep en de reactie van de groep, gaan kinderen onder begeleiding van leerkrachten en/of ouders naar de uitvaart.
18. Ouders kunnen ervan af zien om hun kinderen de uitvaart te laten bezoeken. In dat geval blijven deze kinderen thuis.
19. Op de eerstvolgende schooldag wordt aandacht geschonken aan de overleden leerkracht.
20. De nabestaanden blijven door het team geïnformeerd en uitgenodigd voor bijzondere gebeurtenissen en feestelijke bijeenkomsten.

5. Bij overlijden van een ouder uit de groep

- 1. Het bericht komt binnen.**
- 2. Als bericht niet rechtstreeks van ouders, politie of arts komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. Dit doet de persoon die de mededeling als eerst heeft gehoord.**
- 3. Degene die het bericht ontvangt, meldt dit aan de schoolleiding.**
4. De schoolleider geeft het bericht door aan de klassenleerkracht(en), het team, klassenouder en het bestuur.
5. De klassenleerkracht geeft het door aan de klas(sen) en aan de klassenouder(s).
6. In de regionale dagbladen wordt een rouwadvertentie geplaatst. Dit gebeurt door het bestuur in overleg met de familie.
7. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan.
8. De schoolleiding overlegt het in het team wie er naar de uitvaart gaan. In ieder geval gaat schoolleiding en klassenleerkracht(en).
9. Zodra het kind van de overleden ouder weer op school komt, wordt hier uitgebreid aandacht aan besteed in een kringgesprek. Het kan zijn dat een kind geen behoefte heeft om erover te praten. Geef het kind in ieder geval de tijd om het gebeurde te verwerken.
10. De klassenleerkracht houdt contact met de overgebleven partner over het gebeurde en het welbevinden van het kind.

6. Bij overlijden van een medewerker binnen de school

- 1. Het bericht komt binnen.**
- 2. Als bericht niet rechtstreeks van ouders, politie of arts komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. Dit doet de persoon die de mededeling als eerst heeft gehoord.**
- 3. Degene die het bericht ontvangt, meldt dit aan de schoolleiding.**
4. De schoolleider geeft het bericht door aan het team, klassenouder en het bestuur.
5. De leerlingen van de groep worden door hun eigen leerkracht geïnformeerd.
6. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan.

7. Binnen de school wordt een herdenkingsplek met condoleanceboek ingericht.
8. Zo spoedig mogelijk brengt het team of een delegatie een bezoekje aan de nabestaanden.
9. In de regionale dagbladen wordt een rouwadvertentie geplaatst. Dit gebeurt door het bestuur in overleg met de familie.
10. De schoolleiding overlegt in het team wie er naar de uitvaart gaan. In ieder geval gaat schoolleiding en klassenleerkracht(en).
11. Op de eerstvolgende schooldag wordt aandacht geschonken aan de overleden medewerker.
12. De nabestaanden blijven door het team geïnformeerd en uitgenodigd voor bijzondere gebeurtenissen en feestelijke bijeenkomsten.

7. Bij overlijden ouders, partner, kind van een medewerker

1. Het bericht komt binnen.

2. Als bericht niet rechtstreeks van ouders, politie of arts komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. Dit doet de persoon die de mededeling als eerst heeft gehoord.

3. Degene die het bericht ontvangt, meldt dit aan de schoolleiding.

4. De schoolleider geeft het bericht door aan het team en het bestuur.
5. De medewerker geeft zelf aan of hij/zij wil dat andere medewerkers bij de uitvaart aanwezig zijn.
6. De medewerker geeft zelf aan of hij/zij wil dat leerlingen worden geïnformeerd.
7. Belangrijk is om voor de medewerker een aanspreekpunt in de school te hebben. Dit moet iemand zijn waarmee hij/zij een goede band heeft. De medewerker moet zelf deze behoefte voelen.
8. Zo spoedig mogelijk brengt het team of een delegatie een bezoekje aan de medewerker.
9. In de regionale dagbladen wordt, in geval van overlijden partner of kind, een rouwadvertentie geplaatst. Dit gebeurt door het bestuur in overleg met de medewerker.

8. Nazorg

Aan de leerling:

- Regelmatig tijd maken voor een gesprek.
- Gezin bezoeken als ze dat wensen
- Zorg dat de leerling een aanspreekpunt in de school heeft.
- Stuur een kaartje op de sterfdag.
- Schakel indien nodig externe nazorg in.
- Vermeld in ouderbericht links waar me op terecht kan.

In de klas:

- Let op signalen van een stagnerend rouwproces bij leerlingen.
- Organiseer zo nodig gerichte activiteiten om het rouwproces te bevorderen.
- Let speciaal op risicoleerlingen, zoals leerlingen die al eerder verlies hebben ervaren.
- Biedt individuele begeleiding aan kinderen die veel moeite hebben met het verwerken van het verlies.
- Sta af en toe stil bij herinneringen aan de overledene.

9. Externe instanties

Politie:

Alarmnummer 112

Algemeen toegangsnummer 0900 8844

GGD:

Algemeen toegangsnummer 088 3687000

Slachtofferhulp

Algemeen toegangsnummer 0906 4001822

Stichting Achter de Regenboog

Ondersteunt kinderen en jongeren bij het verwerken van het overlijden van een dierbare.

Voor inhoudelijke informatie en advies:

Informatie- en advieslijn: 0900 - 233 41 41 (15 cpm)

Website: www.achterderegenboog.nl 6.

In de Wolken, boeken en materialen bij verliessituaties

Speciaal gericht op rouwende kinderen en jongeren.

Telefoon: 040-2260450

Website: www.in-de-wolken.nl

Bijlage 1: Tips bij rouwende kinderen

1. Vertel kinderen en jongeren zoveel mogelijk over de feiten en omstandigheden van het overlijden. Ook als die omstandigheden dramatisch zijn. Ga ervan uit dat de fantasie van kinderen veel erger is dan de werkelijkheid.
2. Pas de wijze waarop je kinderen informeert aan, aan de leeftijd en het begrippenkader van kinderen.
3. Betrek kinderen en jongeren zoveel mogelijk bij alles wat geregeld moet worden. Hun inbreng en wensen zijn belangrijk. Mogelijk kunnen ze ook taken op zich nemen waardoor ze zich nog meer betrokken voelen.
4. Ga met kinderen en jongeren afscheid nemen van de overledene. Ook als ze er tegenop zien. Vraag waar ze tegenop zien. Dwing nooit, maar stimuleer wel.
5. Neem kinderen die beseffen waar het om gaat mee bij een condoleancebezoek aan de nabestaanden. Het is een verrijkende ontmoeting waar kinderen veel leren van verdriet, troosten en getroost worden.
6. Zelfs kleine kinderen kunnen al mee naar de uitvaartdienst van een gezinslid. Zeker wanneer de dienst aangepast wordt aan de aanwezigheid van kinderen. Bij de uitvaart van opa of oma of anderen die het kind zeer nabij waren is het aan te raden kinderen zeker vanaf een jaar of zes mee te nemen.
7. Overleg vooraf met de voorganger of pastor dat de viering aangepast wordt op de aanwezigheid van kinderen. Wanneer het om de ouder gaat of een broer of zus dient het woord ook af en toe rechtstreeks tot de kinderen gericht te worden. Mogelijk kunnen kinderen een taak krijgen in de dienst.
8. Wanneer je als volwassene zelf erg betrokken bent bij degene waarvan afscheid genomen wordt (je partner, kind, vader of moeder) zorg er dan voor dat er iemand in de afscheidsdienst aanwezig is die eventueel voor de kinderen kan zorgen als die het niet meer volhouden zodat je zelf zowel lijfelijk als geestelijk aanwezig kunt blijven.
9. Zorg dat de naam van de overledene nog regelmatig genoemd wordt in huis. Stop dierbare spullen die aan hem of haar herinneren niet weg. "Dood ben je pas als je bent vergeten" zei Bram Vermeulen al.
10. Geef aandacht aan het rouwende kind op het moment dat hij het nodig heeft. Breek een telefoongesprek af, zet de stofzuiger uit, stel de reparatie even uit en ook die computer kan wachten.
11. Vraag niet aan het kind om zijn gevoelens uit te stellen, te doen of ze er niet zijn of te veranderen.
12. Let op signalen van kinderen. Ga ervan uit dat kinderen bezig zijn met het verlies al laten ze dat niet altijd merken. Ga in op signalen of begin er zelf over. Vraag regelmatig hoe het gaat, ook al lijkt er geen aanleiding voor te zijn.
13. Wat je zegt is in het algemeen minder belangrijk dan hoe je het zegt en wat je doet. Dikwijls is 100% aanwezigheid op het moment dat, dat nodig is al voldoende.
14. Besteed op bepaalde momenten expliciet aandacht aan het overlijden. Bijvoorbeeld op de verjaardag van degene die overleden is, de sterfdag, vader-/moederdag, Allerzielen. Bedenk een ritueel om samen op die dag de overledene te gedenken.
15. Zorg dat kinderen altijd bij je terecht kunnen, wat hun gedrag ook moge zijn. Soms zijn de reacties veel heftiger dan je zou verwachten. Veroordeel het gedrag niet maar bied kinderen de veiligheid om hun verdriet ook op andere manier te uiten.
16. Schrik niet van bizarre spelletjes die kinderen kunnen spelen met de dood als thema. Het is hun manier om grip proberen te krijgen op het verlies.
17. Verbied kinderen niet met anderen te praten over wat ze meemaken. Ook al gaat het over gezinszaken, het is belangrijk dat een kind zich ook buiten het gezin kan uiten. (Bron: www.in-dewolken.nl)